

Vzdělávací obor: **Výtvarná a filmová výchova**

Očekávaný výsledek učení: UAK-VFV-001-ZV9-004

Dokumentuje vlastní tvorbu a vede si přehled zdrojů pro inspiraci a využití ve své další tvorbě.

Popis úrovně **Splněno**

- Volí vhodný způsob dokumentace vlastní tvorby s ohledem na použité prostředky (např. digitální fotografie, video, textový popis).
- Prezentuje obsah svého portfolia formou, která mu vyhovuje a kterou považuje za přínosnou pro ostatní.
- Vysvětlí, jakými změnami portfolio za dané období prošlo a jak s ním zamýšlí pracovat dál.

Portfolio

Autoři materiálu: Zuzana Havelková, Petr Pláteník

Anotace

Tato ilustrativní úloha učí žáky přemýšlet nad způsoby dokumentace vlastní tvorby s ohledem na adresáta jejich portfolia. Za tímto účelem pracují s prostorovými objekty, které jsou obecně náročnější na dokumentaci než plošná tvorba. Zároveň ale nabízejí více prostoru pro tvůrčí přístup k dokumentaci a učí žáka pohybovat se na škále od technické a „nezaujaté“ dokumentace po tvořivou modifikaci obsahu.

Časová náročnost: 45 minut

Zadání pro žáky

Evokace:

- Zamysli se nad svou výtvarnou tvorbou v posledních měsících či letech. Můžeš si k tomu projít své dosavadní portfolio – ať už jej vedete společně s učitelem, nebo sám ve svém volném čase.
- Vzpomeň si na konkrétní práci, kterou považuješ za kvalitní, bavila tě nebo ti prostě jenom utkvěla v paměti, protože byla spojena se zajímavým zážitkem.
- Popiš ji slovně spolužákovi ve dvojici tak, aby ho daná práce zaujala a chtěl se o ní dozvědět více.
- Vyslechni si popis práce svého spolužáka a udělej si k němu několik poznámek. Například kdy práce vznikla, jakou technikou je provedená, jaké bylo zadání a proč zvolil dané prostředky (barevnost, velikost, umístění apod.).
- Pokud tě učitel osloví, sděl své poznámky a představy o spolužákově práci a vysvětli, čím tě jeho práce (prostřednictvím popisu, tedy i když jsi ji nikdy neviděl), zaujala.

Tvůrčí úkol:

- Vyberte si do dvojice jednu svou tvůrčí práci z minulých hodin, ideálně prostorovou tvorbu (objekt z různých materiálů, papírový model, keramický výrobek apod. (v textu dále budeme používat pojem „objekt“) a společně si ji důkladně prohlédněte.
- Pokud jsi tvůrcem objektu, požádej svého spolužáka ve dvojici, aby objekt zkusil pojmenovat jedním přídavným jménem, které ho podle něj nejvíce vystihuje (např. vzdušný, nebezpečný, klidný, těžkopádný).
- Zamyslete se společně nad tím, jakými způsoby je možné tento objekt zdokumentovat do portfolia. Způsoby, které jste vymysleli, si запиšte a krátce sdílejte ve dvojici.
- V dialogu s učitelem představte vybrané způsoby dokumentace a vysvětlete, proč by právě tyto způsoby byly vhodné pro váš objekt.

- Vraťte se k práci ve dvojici – z rozmanitých způsobů dokumentace, které jste představili vy nebo ostatní dvojice ve třídě, vyberte ten, který podle vás nejvíce sedí k přídavnému jménu, které vymyslel váš spolužák ve dvojici (např. vzdušný = fotografie na světlém pozadí či proti obloze; nebezpečný = krátké video s použitím pohyblivého se barevného světla; těžkopádný = černobílá kontrastní fotografie).
- Dokumentaci objektu ve dvojici proveďte způsobem, na kterém jste se shodli a který dokážete uskutečnit v podmínkách učebny, školy nebo blízkého okolí (chodba, zahrada apod. – pokud s tím bude učitel souhlasit). Podmínkou je, že objekt bude velmi dobře čitelný a bude se jednat stále o dokumentaci, nikoli o tvorbu nového díla.
- K výsledné práci si vyhledejte alespoň jeden kontext z dějin výtvarné kultury nebo ze svého každodenního života (např. k fotografii keramické nádoby doplňte antickou vázu, která má podobné tvarosloví; nebo k ní připojte fotografii z cesty do školy, kde se objevuje podobný prvek na fasádě domu či plakátovací ploše).
- Napište krátký text, který popisuje dokumentovaný objekt, a uveďte k němu základní údaje (autor, název, technika/materiál, rok vzniku atd.).

Reflexe:

- Společně si představte výsledky své tvorby. Porovnávejte skutečný objekt s jeho dokumentací a diskutujte nad možnostmi, které volily ostatní dvojice. Zkuste se zaměřit např. na to, komu se podařilo zachytit svůj objekt nejvíce čitelně a komplexně. Nebo naopak na to, kdo mu svou dokumentací vtisknul nějakou novou informaci – takovou, která v díle podle tebe původně nebyla.
- Ve zbývajícím čase si můžete s učitelem prohlédnout publikace, zaměřené na prostorovou tvorbu (sochařství, objektová tvorba) či užité umění (např. keramika, produktový design). Pozorujte, jak jsou daná díla a produkty dokumentovány.

Vazba na klíčové kompetence

Název KK Složka KK Kód OVU	Znění OVU	Vzdělávací strategie
KK kulturní Kulturní a umělecké sebevyjádření KKT-SVJ-000-ZV9-001	<i>Využívá různé formy umění a kultury k vyjádření složitějších myšlenek a emocí a ke zpracování aktuálních témat, samostatně i ve skupinové spolupráci.</i>	<ul style="list-style-type: none"> - podporuji žáky ve vyjádření své osobní identity, emocí, postojů a hodnot prostřednictvím uměleckých děl - poskytuji žákům prostor k reflexi a sebereflexi a pomáhám jim nalézt svůj individuální umělecký projev - v diskusích nad vytvořenými díly vedu žáky k respektu k různorodosti uměleckých projevů a individuálním tvůrčím přístupům
KK digitální Digitální vývoj a inovace KDI-VIN-000-ZV9-001	<i>Využívá digitální technologie, aby sobě či ostatním usnadnil či zjednodušil pracovní postupy a zkvalitnil výsledky práce.</i>	<ul style="list-style-type: none"> - vedu žáky k samostatnému využívání digitálních technologií v konkrétních výukových situacích - vybírám do výuky aktivity, ve kterých mají žáci příležitost seznamovat se s pro ně novými digitálními technologiemi a nalézat pro sebe vhodné strategie, jak se vyrovnat s vývojem technologií a stálou potřebou rozvíjet digitální dovednosti
KK digitální Tvorba digitálního obsahu KDI-TDO-000-ZV9-001	<i>Generuje digitální obsah v různých formátech s cílem umocnit výstupy vlastní tvořivé činnosti.</i>	<ul style="list-style-type: none"> - nabízím žákům zdroje a příležitosti k úpravám digitálního obsahu s cílem přizpůsobit ho či obohatit pro další účely

Vazba na základní gramotnosti

Název ZG Složka ZG Kód OVU	Znění OVU	Komponenty a vzdělávací strategie
ZG čtenářská a pisatelská Kritické čtení a psaní ZGC-KCP-000-ZV9-001	<i>Při čtení i psaní posuzuje autorské záměry, účinky a prostředky textu i kontext autora nebo čtenáře.</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Komponenta: účinek formy a uspořádání textu: Při psaní volí formu, uspořádává text a vybírá prostředky tak, aby dosáhl svého záměru vzhledem k adresátovi a kontextu. - Komponenta: zdroje. Cituje zdroje podle normy (např. s využitím generátoru citací).

Metodický komentář pro učitele

Potřebné technické vybavení a pomůcky:

- prostorová žákovská práce (jedna do dvojice) – např. keramický či papírový objekt z minulé hodiny.
- papír a tužka na poznámky.
- vhodný prostředek na dokumentaci – digitální fotoaparát, tablet či mobilní telefon. Minimální varianta je jeden fotoaparát/tablet/telefon do třídy, pro rychlejší a individuální práci je lepší více zařízení (žáci mohou používat např. vlastní mobilní telefony).
- Dle potřeby a možností žáků a školy – různé barevné papíry větších formátů, barevné fólie, lampička nebo baterka.

Příprava:

- Žáci ideálně navazují na předchozí výuku, během níž vznikly prostorové realizace – objekty.
- Žáci již mají zkušenost s vedením portfolia.
- Pokud má škola prostory určené pro fotografování (např. fotoateliér) nebo prostory, které je možné zatemnit (např. divadelní či filmový sál), je možné realizovat výuku zde.

Průběh hodiny:

- V rámci evokace není nutné oslovit všechny žáky, na výsledky úvahy se stačí optat několika z nich. Důležité je, aby bylo připomenuto portfolio a žáci se k němu odkazovali (zda a jak si ho vedou).
- Když žáci uvažují nad způsoby dokumentace, mohou kromě fotografie a videa uvést klidně další formy – kresbu, slovní popis, plánek apod. Během navazující vlastní práce ale budou využívat zřejmě fotografii. Pro potřeby portfolia je to praktické, ale pokud chce učitel zachovat celou šíři možností, není to problém. Výuka není zaměřena na konkrétní fotografické postupy. Spíše jde o rekapitulaci možností dokumentace a vystižení podstaty dokumentovaného objektu nějakým rychlým a dostupným způsobem.
- Fotodokumentace objektů za účelem jejich prezentace je svébytnou disciplínou, vyučovanou na středních uměleckých školách nebo ve specializovaných ateliérech vysokých uměleckých škol. Pokud má učitel k dispozici nějaké specializované učebny (např. fotoateliér), lze je využít, ale není to nutné. V běžné třídě žáci budou hledat jednoduchá a efektivní řešení a spolupracovat ve dvojici (např. jeden žák fotografuje, druhý drží barevnou čtvrtku jako improvizované pozadí – nebo objekt nasvěcuje baterkou přes barevnou fólii). Případně může učitel využít tuto hodinu jako záminku pro představení jednoduchých tipů a triků ve fotografování objektů (na internetu lze vyhledat instruktážní videa např. pod klíčovými slovy „DIY Product Photography“).
- Dokumentaci objektů mohou žáci realizovat i ve společných prostorách školy či na školní zahradě, pokud to bude v možnostech učitele.
- V průběhu výuky se jistě objeví otázka, co je ještě dokumentací, a co už je novou autorskou tvorbou (např. pokud žák vyfotografuje keramický hrneček na vícebarevném pozadí, s louhujícím se čajem a papírovou loďkou na hladině). Cílem zadání je držet se spíše v rovině dokumentace (čitelně a srozumitelně zaznamenat svůj objekt – tak, aby si adresát portfolia udělal dobrou představu o jeho tvaru, materiálu, povrchu, měřítku apod.), ale její překročení může být skvělým podkladem k diskusi. Žáci si nejspíš vybaví produktové fotografie a reklamní kampaně svých oblíbených produktů (obuv, oblečení, technika, potraviny...).
- Prezentace tvorby se může uskutečnit buď na projektoru (žáci musí své výstupy zaslat učiteli, nasdílet na školní online disk apod.), nebo v jednotlivých lavicích na svých telefonech. Obě řešení mají své výhody i nevýhody, důležité ale bude mít vždy nablízku originál objektu, aby bylo možné porovnat ho s dokumentací a posoudit její výstižnost.
- Žáci při prezentaci přečtou své texty. Jejich délka by měla být maximálně několik vět, ve kterých informují adresáta o myšlence i formě svého objektu, případně o okolnostech jeho vzniku (např. inspirace jiným dílem, životní událostí). Připojují také základní bibliografické údaje, přitom vycházejí z citační normy ČSN ISO 690:
 - HOKUSAI, Kacušika. *Pohled na krajinu Fudžimigahara*. Barevný dřevořez. 260 mm × 380 mm.

1831–1832. Místo: Náprstkovo muzeum v Praze. (tedy autor, název, technika, rozměry, datace, místo)

Možné varianty/rozšíření:

- Žáci mohou v případě dostatku času provést dokumentaci objektu dvěma odlišnými způsoby (např. fotografie na jednobarevném pozadí, fotografie v prostoru třídy, krátké video, skica).
- Žáci se mohou po skončení práce „vyměnit“ a dokumentovat objekt druhého člena dvojice (opět v případě dostatku času nebo pokračování v další hodině).
- Výsledky žákovské tvorby (fotografie, videa) lze dále zpracovávat v editorech na úpravu fotografií či videa (retušování, úpravy barev, ořez apod.).
- Zadání je možné zúžit pouze na dokumentaci prostřednictvím fotografie a pracovat s celkem a detailem (např. dvojice zpracuje a odevzdá jednu fotografii celku a dva detaily – vybraná část objektu, detail povrchu ad.).

Popis ověřování

Učitel sleduje, zda žák:

- cíleně využívá různé způsoby dokumentace své tvorby;
- cíleně dává do kontextu svou práci s díly z dějin výtvarné kultury a s podněty ze svého okolí (architektura, užité umění, příroda...);
- dokumentuje svůj objekt komplexně a čitelně;
- uvádí správné a úplné informace ke své výtvarné práci;
- používá textové informace s ohledem na adresáta.

Učitel vede žáky k:

- vyhledávání podstatných rysů své tvorby i tvorby svých spolužáků;
- vyhledávání a archivování kontextů z dějin umění i současné vizuální kultury;
- efektivnímu propojování obrazové a textové složky portfolia;
- kritickému uvažování nad dokumentací umělecké tvorby (kdy se sama stává uměleckou tvorbou).

Zdroje

Zdroje použitých informací a doporučená četba zde:

- Grafická díla, c2025. *Citační norma ČSN ISO 690:2022 – Bibliografické citace* [online]. [cit. 2025-08-13]. Dostupné z: <https://citace.zcu.cz/specificke-zdroje/graficka-dila.html>